

สภาพและความต้องการหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์
และสารสนเทศศาสตร์ ระดับปริญญาตรี
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

■ แววดา เตชาทวีวรรณ
ศศิพิมล ประพินพงศกร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระดับปริญญาตรี โดยศึกษาเปรียบเทียบจำแนกตามระดับชั้นปีของนิสิตและบัณฑิตพื้นหลังการศึกษา และความต้องการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตและบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาหรือจบการศึกษาหลักสูตร คศ.บ. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2547 จำนวน 130 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS/PC⁺) และทดสอบสมมุติฐานโดยใช้สถิติ T-test และ F-test ผลการวิจัยพบว่านิสิตส่วนใหญ่มีพื้นหลังการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ สายศิลป์-คำนวณ และหลังจบหลักสูตรปริญญาตรี นิสิตและบัณฑิตส่วนใหญ่ต้องการประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่บรรณารักษ์ คือ ทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความต้องการของหลักสูตรในด้านต่างๆ พบว่า ด้านวัตถุประสงค์และโครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนด้านเนื้อหารายวิชาของหลักสูตรพบว่ามีเหมาะสมในหลายระดับ และส่วนใหญ่มีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบสภาพและความต้องการหลักสูตร จำแนกตามชั้นปีและบัณฑิต พื้นหลังการศึกษา และความต้องการประกอบอาชีพ พบว่า 1) นิสิตแต่ละชั้นปีและบัณฑิตมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในเรื่องวัตถุประสงค์และโครงสร้างของหลักสูตร แต่มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องเนื้อหาวิชา 2) นิสิตและบัณฑิตที่มีพื้นหลังการศึกษาต่างกัน พบว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรไม่แตกต่างกันทั้งเรื่องวัตถุประสงค์ โครงสร้าง และเนื้อหาวิชา 3) นิสิตและบัณฑิตที่มีความต้องการด้านประกอบอาชีพต่างกัน พบว่าในแต่ละอาชีพมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในเรื่องโครงสร้างของหลักสูตร แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชาของหลักสูตร

บทนำ

การพัฒนาคนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาประเทศ เพราะหากคนในประเทศเป็นคนที่มีการศึกษาและมีคุณภาพ ย่อมเป็นกำลังสำคัญในการที่จะขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของประเทศ การบริหารจัดการการศึกษาเป็นกระบวนการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่วางไว้ และกลไกที่สำคัญของการบริหารจัดการศึกษาคือ **หลักสูตร** (กาญจนา คุณารักษ์. 2527: 1) เนื่องจากหลักสูตรเป็นเสมือนเครื่องชี้แนะแนวทางในการจัดการการศึกษาว่าควรจะเป็นในแนวทางใด และโดยปกติ หลักสูตรจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยี ประกอบกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน หลักสูตรจึงควรมีการทบทวนหรือประเมินเพื่อทำให้ทราบปัญหาและแนวทางปรับปรุงหลักสูตรที่ชัดเจนขึ้น การประเมินหลักสูตรเป็นเสมือนการพิจารณาคูณค่าของหลักสูตร และผลที่ได้ทำให้สามารถบ่งชี้ได้ว่าองค์ประกอบใดของหลักสูตรสมควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงเพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัย เหมาะสมกับสถานการณ์ ทันต่อความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการของสังคมได้ ซึ่งส่งผลต่อผู้เรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในอันที่จะพัฒนาตนและสังคม และมีผลต่อการจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เปิดสอนหลักสูตรวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระดับปริญญาตรี เมื่อปีการศึกษา

2526 เดิมใช้ชื่อหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ.) วิชาเอกสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนและเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิชาซีพบรรณารักษศาสตร์ระดับสูง และปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อหลักสูตรเป็นหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543

ในปีการศึกษา 2547 นี้ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ได้เปิดหลักสูตร ศศ.บ. สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มาครบ 5 ปี ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ได้ประชุมร่วมกันเห็นว่าควรมีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรระดับปริญญาตรี เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพสังคมและเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลกระทบต่อวิชาซีพบรรณารักษ์และนักสารสนเทศในปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมตลาดงานของบัณฑิตที่จบการศึกษาด้านวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ส่วนใหญ่จะออกไปประกอบอาชีพบรรณารักษ์ หรือนักสารสนเทศ ในห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศ แต่ปัจจุบันบัณฑิตที่จบออกไปทำงานในภาคเอกชนหรือประกอบอาชีพอิสระมากขึ้น หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ควรได้รับการปรับปรุงเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคมว่า ผลผลิตทางการศึกษาของหลักสูตรเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานและตอบสนองความต้องการของสังคมและผู้เรียนอย่างแท้จริง ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้ตระหนักและเห็นความจำเป็นในการเร่งทบทวนเพื่อปรับปรุงหลักสูตร

อีกครั้ง จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร ศศ.บ. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์) ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหารายวิชาหลักสูตรดังกล่าว (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. 2547) ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพและความต้องการหลักสูตร สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและผู้เรียนมากขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการหลักสูตร สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระดับปริญญาตรี
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและความต้องการของนิสิตและบัณฑิตจำแนกตามชั้นปีและบัณฑิต
3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและความต้องการของนิสิตและบัณฑิตจำแนกตามพื้นที่หลังการศึกษา
4. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและความต้องการของนิสิตและบัณฑิตจำแนกตามความต้องการประกอบอาชีพ

สมมุติฐานของการวิจัย

1. สภาพและความต้องการหลักสูตรมีความแตกต่างกันในระดับชั้นปีและบัณฑิต

2. สภาพและความต้องการหลักสูตรมีความแตกต่างกันตามพื้นที่หลังการศึกษา

3. สภาพและความต้องการหลักสูตรมีความแตกต่างกันตามความต้องการประกอบอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2547 และบัณฑิต หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งจำแนกเป็น นิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 33 คน นิสิตชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน นิสิตชั้นปีที่ 3 จำนวน 22 คน นิสิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 25 คน รวม 110 คน และบัณฑิตที่จบปีการศึกษา 2547 จำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้น 130 คน
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ
  - ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
  - ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรปัจจุบัน แต่ละรายวิชา และ
  - ตอนที่ 3 ความต้องการ ข้อเสนอแนะ และ ข้อคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่นิสิตและบัณฑิต รวมทั้งสิ้น 130 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามคืนกลับมา จำนวน 113 ฉบับ หรือคิดเป็นร้อยละ 85.45 และไม่ได้รับคืน จำนวน 16 ฉบับหรือคิดเป็นร้อยละ 14.55

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นได้ทำการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ตามสมมุติฐานโดยใช้สถิติ F-test แบบ One-way ANOVA ซึ่งหากพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ่ ตุ๊กี และแอลเอสดี

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สถานภาพของนิสิตและบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่านิสิตและบัณฑิตส่วนใหญ่มีพื้นหลังการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ สายศิลป์-คำนวณ และหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีต้องการประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่บรรณารักษ์ คือ ทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ รองลงมาได้แก่ ต้องการศึกษาต่อ ต้องการเป็นบรรณารักษ์และทำงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ต้องการทำงานในหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศ และต้องการทำงานเป็นบรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศในห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศตามลำดับ ส่วนอาชีพที่เป็นที่ต้องการน้อยที่สุดคือเป็นอาจารย์ และประกอบอาชีพอื่นๆ ได้แก่ ทำธุรกิจส่วนตัวและร้านซ่อมหนังสือ

2. สภาพและความต้องการหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่านิสิตและบัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความต้องการของหลักสูตรในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก

2.2 โครงสร้างของหลักสูตร พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก

2.3 เนื้อหารายวิชาของหลักสูตร พบว่ารายวิชาส่วนใหญ่มีความเหมาะสมในระดับมาก รายวิชาที่เห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ บล353 คอมพิวเตอร์กับงานบริการสารสนเทศ บล451 เทคนิคการค้นคืนสารสนเทศเบื้องต้น และ บล491 การฝึกสอนและ/หรือฝึกงาน ส่วนรายวิชาที่นิสิตเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับปานกลาง ได้แก่ ปญ202 ตรรกวิทยา บล422 นิทานและการเล่านิทาน บล432 ห้องสมุดโรงเรียน และ บล441 วรรณกรรมสำหรับเด็ก

3. เปรียบเทียบสภาพและความต้องการหลักสูตร จำแนกตามชั้นปีและบัณฑิต พื้นหลังการศึกษา และความต้องการประกอบอาชีพ ดังนี้

3.1 ระดับชั้นปีของนิสิตและบัณฑิต พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในเรื่องวัตถุประสงค์และโครงสร้างของหลักสูตร แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องเนื้อหาวิชาบางวิชา ได้แก่ วิชา ปญ202 ตรรกวิทยา อภ221 หลักการอ่าน (ภาษาอังกฤษ) บล351 ฐานข้อมูลเบื้องต้น บล355 ภาษาคำสั่งงานคอมพิวเตอร์ บล401 การอ่านในชีวิตประจำวัน และบล412 ธุรกิจการพิมพ์

3.2 พื้นหลังการศึกษาของนิสิตและบัณฑิต พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในเรื่องวัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหารายวิชาของหลักสูตร

3.3 ความต้องการประกอบอาชีพ พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในเรื่องโครงสร้างของหลักสูตรแต่มีความแตกต่างกันในเรื่องวัตถุประสงค์ ในข้อ 5 (ว่าด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศได้) และเนื้อหาวิชาในหลายวิชา ได้แก่ ในวิชา รัฐ270 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย บส211 การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ บส312 การจัดทำหมวดหมู่ระบบเทคนิคตัวอ็ บส313 การจัดทำหมวดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน บส 314 การจัดการสื่อโสตทัศน บส353 คอมพิวเตอร์กับงานบริการสารสนเทศ บส355 ภาษาคำสั่งงานคอมพิวเตอร์ บส411 การบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศและครุภัณฑ์ บส414 หลักสูตรและการสอนการใช้ห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ บส421 บริการและกิจกรรมในห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ บส431 การจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ บส433 ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และบส434 ห้องสมุดเฉพาะ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายคือ

1. สถานภาพของนิสิตและบัณฑิต หลักสูตร ศศ.บ. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์) ปีการศึกษา 2547 ด้านความต้องการประกอบอาชีพ หลังจบการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ไม่ต้องการทำงานเป็นบรรณารักษ์ในห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศแต่

ต้องการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และรองลงมาคือประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ และทำงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ ส่วนใหญ่ที่เห็นตรงกันว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทอย่างมากต่อวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ซึ่งในปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ทุกธุรกิจหรือหน่วยงานเห็นคุณค่าของสารสนเทศศาสตร์ด้านบรรณารักษ์และสารสนเทศจึงสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกหน่วยงาน สถาบันการศึกษาหลายแห่งรวมทั้งภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงนี้ โดยทั้งนี้ผู้ที่จบหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ไม่จำเป็นต้องทำงานแต่เฉพาะในห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศ แต่สามารถทำงานในหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศได้ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ผู้ที่ศึกษาหลักสูตรนี้ต้องทำงานเฉพาะในห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศเท่านั้น

2. ด้านเนื้อหาวิชาของหลักสูตร นิสิตและบัณฑิตเห็นว่ารายวิชาส่วนใหญ่มีความเหมาะสมหรือมีความต้องการในระดับมาก รายวิชาที่ต้องการในระดับมากที่สุด ได้แก่ บส353 คอมพิวเตอร์กับงานบริการสารสนเทศ บส451เทคนิคการค้นคืนสารสนเทศเบื้องต้น และบส491การฝึกสอนและ/หรือฝึกงาน จะเห็นว่าวิชาที่นิสิตและบัณฑิตต้องการเรียนมากที่สุดเป็นวิชาที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศหรือคอมพิวเตอร์ (ภาควิชาใช้รหัสวิชาตัวเลขลำดับที่ 2 เป็นเลข 5 หมายถึงรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์) สอดคล้องกับความต้องการประกอบอาชีพของนิสิตที่ต้องการทำงาน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และงานวิจัยของอุมวดี โกลล (2534) ที่พบว่าเนื้อหาของหลักสูตรควรประกอบด้วยรายวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ผสมผสานกัน รายวิชาบังคับที่เป็นไปได้มากที่สุด คือ วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งด้านทฤษฎีและการประยุกต์ นอกจากนี้วิชาชีพบรรณารักษะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้หรือมีทักษะในวิชาชีพนี้ก่อนออกไปประกอบอาชีพการฝึกงานในห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพนี้ ส่วนรายวิชาที่นิสิตเห็นว่ามีความเหมาะสมหรือต้องการเรียนในระดับปานกลาง ได้แก่ วิชา ญญ202 ตรรกวิทยา บส422 นิทานและการเล่านิทาน บส432 ห้องสมุดโรงเรียนและบส441 วรรณกรรมสำหรับเด็ก ซึ่งรายวิชาต่าง ๆ ดังกล่าวบางวิชามีส่วนเกี่ยวข้องกับงานบรรณารักษะและนักสารสนเทศค่อนข้างน้อย

3. จากการเปรียบเทียบความเหมาะสมหรือความต้องการด้านหลักสูตรกับนิสิตแต่ละชั้นปีและบัณฑิต พบว่าไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์และโครงสร้างของหลักสูตร แต่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันด้านเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ทั้งนี้อาจเกิดจากประสบการณ์ที่ได้ผ่านการศึกษารายวิชานั้นมาก่อนของนิสิตบางชั้นปีและบัณฑิต

4. จากการเปรียบเทียบความเหมาะสมหรือความต้องการด้านหลักสูตรกับนิสิตและบัณฑิตที่มีพื้นหลังการศึกษาต่างกัน พบว่านิสิตไม่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในทุกๆ องค์ประกอบของหลักสูตร แสดงให้เห็นว่าพื้นหลังการศึกษาของผู้เรียนไม่มีผลกับการศึกษาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ

ศาสตร์ เนื่องจากการศึกษาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์มีความเป็นสหวิทยาการค่อนข้างมาก และสามารถบูรณาการกับศาสตร์อื่นๆ ได้ (ชุตินา ลัจจันนท์. 2539: 111)

5. จากการเปรียบเทียบความเหมาะสมหรือความต้องการด้านหลักสูตรกับความต้องการประกอบอาชีพของนิสิตและบัณฑิต พบว่านิสิตและบัณฑิตมีความคิดเห็นแตกต่างกันใน 2 องค์ประกอบของหลักสูตร คือ วัตถุประสงค์ และเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ส่วนโครงสร้างของหลักสูตรมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันด้านวัตถุประสงค์มีเพียงกลุ่มเดียวคือกลุ่มที่ต้องการประกอบอาชีพอื่น ๆ มีความคิดเห็นว่าวัตถุประสงค์ข้อ 5 (ว่าด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศได้) มีความเหมาะสมน้อยกว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มนี้มีจำนวนเพียง 2 คนและต้องการประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวและร้านซ่อมหนังสือ ซึ่งไม่เกี่ยวกับห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ จึงเห็นว่าวัตถุประสงค์ดังกล่าวไม่ตรงกับความต้องการประกอบอาชีพของตน

ด้านเนื้อหาวิชาที่มีความแตกต่างกันในหลายวิชา แสดงว่าความต้องการในการประกอบอาชีพเป็นตัวแปรสำคัญอย่างค่อนข้างมากในการประเมินหลักสูตร ทั้งนี้สอดคล้องกับการจัดการหลักสูตร ศศ.บ. ของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่กำหนดหลักสูตรให้มีการเน้นความสนใจของผู้เรียนให้หลากหลายไปตามความชอบหรือความถนัด ทั้งที่กำหนดเป็นหมวดวิชาต่าง ๆ ได้แก่ พื้นฐาน เทคนิค กิจกรรมและบริการ บริหาร สารสนเทศและบรรณานุกรม คอมพิวเตอร์

สัมมนา การศึกษาอิสระ และการฝึกงาน (มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะมนุษยศาสตร์. 2547: 71) ทำให้บัณฑิตสามารถศึกษาได้หลากหลายตามความถนัด และสนใจ และจากผลการวิจัยพบว่ารายวิชาที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันนั้น ได้แก่ วิชา รัฐ270 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย บส211 การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ บส312 การจัดหมวดหมู่ระบบเทคนิคตัวอ็ บส313 การจัดหมวดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน บส314 การจัดการสื่อโสตทัศน บส353 คอมพิวเตอร์กับงานบริการสารสนเทศ บส355 ภาษาคำสั่งงานคอมพิวเตอร์ บส411 การบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศและครุภัณฑ์ บส414 หลักสูตรและการสอนการใช้ห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ บส421 บริการและกิจกรรมในห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ บส431 การจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ บส433 ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และบส434 ห้องสมุดเฉพาะ ซึ่งวิชาเหล่านี้เกี่ยวข้องกับงานเทคนิค บริการงานบรรณานุกรม ซึ่งพบว่านิสิตและบัณฑิตที่ต้องการประกอบอาชีพบรรณารักษศาสตร์ต้องการหรือเห็นว่าวิชาเหล่านี้มีความเหมาะสมกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากรายวิชาดังกล่าวมีความจำเป็นโดยตรงต่ออาชีพบรรณารักษศาสตร์ แต่เนื่องจากนิสิตและบัณฑิตที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ต้องการประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษศาสตร์จึงทำให้เกิดความแตกต่างด้านความคิดเห็นในด้านเนื้อหาวิชาดังกล่าว

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับหลักสูตร มีดังนี้

1. จากการวิจัยพบว่า นิสิตและบัณฑิตส่วนใหญ่ต้องการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศในหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศและสนใจอาชีพบรรณารักษศาสตร์ค่อนข้างน้อยภาคีวิชาฯ ควรปรับเปลี่ยนกลยุทธ์กระบวนการผลิตบัณฑิตให้สามารถทำงานได้ทั้งในหน่วยงานที่เป็นห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศ และหน่วยงาน องค์กร ธุรกิจ อื่นๆ นอกจากนี้ควรให้นิสิตมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์มากขึ้น เนื่องจากวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์เป็นรากฐานของการทำงานด้านสารสนเทศในทุกด้าน ควรมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ให้เข้าใจว่าเป็นหลักสูตรเกี่ยวกับอะไร ผู้จบการศึกษาสามารถประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง และสามารถเปิดกว้างไปยังสายงานอื่นที่ไม่ใช่เป็นแต่เพียงบรรณารักษและนักสารสนเทศ แต่สามารถทำงานในหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ นอกจากนี้การแสดงความคิดเห็นในรูปแบบสอบถามยังมีนิสิตและบัณฑิตบางคนสับสนชื่อหลักสูตรที่มีคำว่า สารสนเทศศาสตร์ (Information Science) ซึ่งสอดคล้องกับสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ แต่การเรียนการสอนไม่ได้เน้นด้านคอมพิวเตอร์ และถึงแม้จะเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์แต่ก็ยังคงจำกัอยู่เฉพาะงานห้องสมุดภาคีวิชาฯ อาจต้องพิจารณา ทบทวนเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ควรให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติงาน หรือจัดการสารสนเทศในหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศได้ด้วย รวมทั้งอาจต้องทบทวนวัตถุประสงค์ของหลักสูตรซึ่งยังคงเน้นการทำงานในห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ตลาดงาน และความเปลี่ยนแปลง ของเทคโนโลยีและสภาพสังคม

2. จากการวิจัยพบว่า นิสิตและบัณฑิตมีความต้องการเรียนบางวิชาในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นระดับต่ำสุดของการสำรวจและนอกนั้นเป็นระดับมากและมากที่สุด ซึ่งได้แก่ วิชา ปญ202 ตรรกวิทยา บส422 นิทานและการเล่านิทาน บส432 ห้องสมุดโรงเรียน และบส441 วรรณกรรมสำหรับเด็ก จึงควรมีการพิจารณาทบทวนถึงสาเหตุหรือปรับปรุงเนื้อหาวิชาของหลักสูตรเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้อาจเปิดโอกาสให้เลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ มากขึ้นเพื่อให้นิสิตสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ

3. จากการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตรมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ทั้งในระดับชั้นปีและบัณฑิต และความต้องการประกอบอาชีพ จึงควรมีการศึกษาประเมินรายวิชาของหลักสูตรในประเด็นต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น แรงจูงใจ

ในการเรียน ผู้สอน วิธีสอน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร

4. จากการวิจัยพบว่า นิสิตและบัณฑิตที่มีความต้องการประกอบอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชาของหลักสูตร การบริหารหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในระดับปริญญาตรีนี้ ควรให้ความหลากหลายและเปิดโอกาสให้นิสิตเลือกเรียนตามต้องการได้มากขึ้น ทั้งนี้จากการแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามนิสิตมีความต้องการให้เปิดสอนบางวิชาที่ต้องการเรียนแต่ภาควิชาไม่ได้เปิด หรือการเปิดสอนวิชาเลือกในแต่ละภาคการศึกษามีน้อยหรือไม่ตรงความต้องการของนิสิต นอกจากนี้การศึกษาเพื่อประเมินหลักสูตรควรมีการพิจารณาตัวแปรด้านความต้องการประกอบอาชีพด้วย

บรรณานุกรม

- กาญจนา คุณารักษ์. (2527). **หลักสูตรและการพัฒนา**. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุติมา ลัจจานันท์. (2539). **พัฒนาการของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะมนุษยศาสตร์. (2547). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาชั้นปริญญาตรี ปีการศึกษา 2547**. กรุงเทพฯ: คณะ.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. (2547). **เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ศศ.บ. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์)**. กรุงเทพฯ: ภาควิชา.
- อุมาวดี โกศล. (2534). **ศักยภาพในการขยายการศึกษาด้านสารนิเทศของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร**. ปริญญาโท กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.